

РЕЦЕНЗИЯ

От доц д-р Татяна Соколова, Нов български университет,
за *дисертационния труд* на Кристина Мерджанова
редовен докторант, с научен ръководител доц. д-р Анна Пампулова
на тема:

„ПРАКТИЧЕСКА ПРИЛОЖИМОСТ НА ТАНЦОВАТА ТЕРАПИЯ ПРИ РАБОТА С ДЕЦА“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

Биографични данни

Кристина Димитрова Мерджанова

Образование

90 СОУ, гр.София

Национална професионална гимназия по полиграфия и фотография, гр.София

Нов български университет, Театрален департамент – програма „Танцов театър”,
гр.София (бакалавър)

Нов български университет, Музикален департамент – специалност: „Музика и
танц“ хореограф на съвременния танц, степен „магистър“

Специализации и уъркшопи

2023, София, workshop with Milos Isailovic, Сърбия и Charise Renouf, 2023, месец
април, град Пловдив, Emanuela Campiciano and Gino Labate – Barcelona Ballet
Project-Spain, 2022, месец април, София, workshop с Жан-Филип Дюри, Франция,
2021 workshop от Ateneo della Danza, за обучение в Сиена, Италия, 2019, месец
декември, Emanuela Campiciano and Gino Labate – Barcelona Ballet Project-Spain,
2011, месец май, Момчил Младенов, Американски балет за България, 2006, 11-14
септември, Юри Коняр – Словения, 2006, Матей Кейжар – Словения, 2005, Dalija
Acin, Serbia and Montenegro, 2005, Alexandra Janeva, Croatia and Belgiu, 2005,
семинар Елисавета Йорданова, 30-31.10.2004, семинар Кристиан Бакалов,
Франция, 28.09-01.10. 2004 за танцьори воден от Боб Ейсън, американски
хореограф на тема импровизация и компания „Дюн”, гр.Бургас, 2004, за
професионални танцьори, воден от dance company “LINGA” - Швейцария, 2003, за
професионални танцьори, воден от Фин Уокър – Обединено кралство, 2002, за
танцьори и актьори, воден от Бари Едуардс – Англия

ПРОФЕСИОНАЛНИ ТЕАТРАЛНИ УЧАСТИЯ

Април, 2015 „20 стъпки“ – хореограф на дует включен в спектакъл по случай 20 години съвременен танц в България

2004 „Те му казаха“ – хореограф: Татяна Соколова и Росен Михайлов, театър „Зад канала“ , Международен фестивал в Бургас, театър „Адриана Будевска”

2003 „Незасята нива” – хореограф: Елисавета Йорданова, НДК зала 2

2003 „Да си говорим за любов” – концерт-спектакъл, НДК зала 2

2002 „Петя, Соня и Лидия”, хореограф: Галина Борисова, театър „Сълза и смях”, участие в Бургаски и Варненски международни танцови фестивали

2001 „В лунната стая” – режисьор Възкресия Вихърлова, НДК

Професионални участия от състезания по спортни танци, почетни дипломи международни и републикански танцови състезания.

Съдържание на дисертационния труд

Структурата на труда се състои от: увод, четири глави и заключение – общо 204 страници. **УВОД, Първа част – Понятия за автентично движение . Втора част**

– Танцова терапия ***DANCE MOVEMENT THERAPY (DMT)***

и видове терапии .**Трета част** – проект практическа приложимост на танцовата

терапия при работа с деца . **Четвърта час - *DANCE MOVEMENT THERAPY***

(DMT) и развитието и сега. Заключение, приноси на дисертационен труд, и , използвани източници , приложение, снимков материал.

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

В този труд Мерджанова разглежда танцът, не като средство за създаване на художествен образ, а като начин за постигане на хармония между тялото и ума.

Проследява се връзката между Танцовата терапия и психоматиката , взаимодействието между поведение, болест и физически неразположения.

Изследва се Танцовата терапия и методите ѝ като средство за подпомагане при работа с възрастни хора и деца. Подчертава се ползата и значението на движението, в частност *Автентичното движение*.

Дава се информация за центровете, където днес се прилагат и практикуват тези методи. Търси се връзката между дихателните практики, релаксацията, музикалната терапия, тяхното

влияние при различни болестни проблеми и се проследява в каква степен те биха подпомогнали оздравителния процес при човека.

Цел и задачи на дисертацията е да се изследва и анализира ползата и нуждата от танцовата терапия като се представят разнообразни изследвания на учени, психолози, терапевти и се приложи на практика наученото. **Предмет на изследването** са различните танцови движения в танцовата терапия, и тяхното осъществяване чрез специфични техники на духа и мисълта, което би могло да бъде средство за самоусъвършенстване на личността. **Обект на изследване** е танцовата терапия. Прилагайки я, ние анализираме и опознаваме себе си, самолечуваме тялото и душата си.

Докторантът си поставя **основни задачи** за изследване и теоретични тенденции в представената тема. Тя изхожда от своята практика в работата с деца, както и като хореограф и ръководител на танцова група.

Проследява се историята на танцовата терапия от нейното създаване до днес през погледа на известни психолози, учени, хореографи, за нуждата на дисертацията.

Представя разнообразна информация от различни статии, книги, издания с цел обогатяване на знанията и развитието на танцовата терапия у нас, което е част от доказателствата за ползата от научната разработка.

Описва и анализира различни гледни точки, знания, открития на учени, психолози и специалисти в областта на танцовата терапия.

Предоставя информация за част от центровете, които предлагат различни специализирани обучения по танцова терапия.

Да се поставят конкретни задачи и импровизационни методи при работа с деца, които могат да докажат преодоляването на проблеми в: общуване, израз на нужди, чувства, информация за обектни връзки, развитие, супер его, защитни механизми, динамика и анализ на личността. При поставените задачи на децата ще се изследва помага ли танцовата терапия и какви са ползите от нея.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Мерджанова се е фокусирала върху ползите от Танцовата терапия в определена възраст при деца (между 11 и 17 години) .Темата на дисертацията в дълбочина има потенциал за по-мощно проучване – при други група от хора с различни

потребности и възраст. Танцовата терапия не е описана разширено като специфична област, която е изследвана у нас, поради ограниченото ѝ разпространение и практикуване в България. Случаите на трудности в отношенията и комуникацията, проблеми при хора, претърпели сериозна травма, са голяма част от терапевтичната работа, извършена при всякакъв вид терапевтична ситуация. Животът на хората става все по-неестествен, само анализът и връщането на човека към по-спокоен и здравословен начин на живот могат да му помогнат да оцелее в този забързан, динамичен и все по-отровен от нас свят. Този дисертационен труд ще е полезен както за професионалисти които се занимават с танц, така и за психолози и педагози в работата им с деца и други социални общества.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

В **първа глава** на дисертацията е направен кратък исторически обзор на световни имена от научната среда, които разработват фундамента на Танцовата терапия - Мери Старкс, Уайтхаус Джоан Чодороу, Рудолф фон Лабан. Тук са представени понятия за автентично движение, и всъщност какво е автентично движение.

„Седемте източници на движение“ – движения, идващи от първичното безсъзнателно. Тя предлага да се разграничат пет източника на импулсите в Автентичното движение. Също така е представена информация за съвместната работа на тези личности. Класификацията на източниците на движението е резултат от разработването на системата на Лабан, за да отразят начините, по които се развиват моделите на движение в контекста на развитието. ***Kestenber*** ***Movement Profile-KMP*** - система за наблюдение и анализ на движението, използвана за оценка на индивиди от всички възрасти, включително и на плода.

Във Втората глава, дисертанта се фокусира на същността на Танцовата терапия, видовете терапии и методи за прилагане. Тук виждаме обозначаване на различни процеси за нейното прилагане: чрез Автентично движение, импровизация, формулиране на хореографска лексика, определя терапията като танцово движение, като психотерапевтично ползване на движение и танц за емоционална, познавателна, социална, поведенческа и физическа осъзнатост.

Трета глава е основна в дисертационният труд който разглеждаме. Той е свързан с практическата приложимост на танцовата терапия при работа с деца. Това е частта която Мерджанова разработва изключително чрез своя опит в преподаването и хореографията.

Импровизационни методи при работа с деца в игрови вариант е полезен начин за възприемане за танца. Освен определени техники, движения и упражнения, те научават, че танцът е много повече от това, той е необятен и безкраен. Тук се включва изследване на практическата приложимост, цели, методи и ползи от поставените задачи на деца в различна възраст. За конкретната терапия Мерджанова разработва свое подреждане и систематизиране на движения, които са своеобразен „танцов екзерсис“ от 11 движенчески задачи.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Кристина Мерджанова е коректен в своите цитирания. Използва богата библиография и сайтография. Тази дисертация е интересна и много полезна. Трябва да бъде достъпна за по-широк кръг практикуващи хора на движението на тялото. Тя е теоретичен и практически *учебник*.

Приноси на дисертационния труд

Бих представила приносите на дисертацията по следния начин:

В дисертацията се проследява историята на танцовата терапия без да е детайлно и подробно, но анализ на мненията на различни психолози, психиатри и движенчески терапевти, което е важно за региона и България.

Представената разнообразна информация от различни статии, книги, издания с цел обогатяване на знанията и развитието на танцовата терапия у нас ще е важно за последващи научни търсения и изследвания, както и за практиците в областта. Трудът може да послужи за основа на бъдещи книги и наръчници по психология и развитие на деца, предназначени за учители, родители и любители.

Докторантът е описал и анализирал различни гледни точки, знания, открития на учени, психолози и специалисти в областта на танцовата терапия. Трудът може да обогати знанията на студенти по психология, семиотика, комуникация, лингвистика, креативни арт терапии, кинезиология, танци, драма и детско развитие.

Изследването дава информация за част от центровете, които в предлагат различни специализирани обучения. Споделя използвани литературни издания и линкове, към които интересуващият се може да се насочи за допълнителна информация и търсене или намиране на статии, книги и нови проучвания в областта на танцовата терапия.

Изследването може да послужи на преподаватели и танцови хореографи и терапевти в детски градини, училища (за интегриране на деца със СОП и при работа в екип), различни курсове и групи за взаимопомощ, тиймбилдинги, здравни центрове и т.н. Описаните задачи в труда (глава III) може да се използват за анализ на проблеми и преодоляването им в: общуване, израз на нужди, чувства, информация за обектни връзки, развитие, супер его, защитни механизми, динамика и анализ на личността.

Смятам, че приложенията са особено полезни. Те са основен практически принос на дисертацията. Научното изследване доказва важността на движението. Научните изводи и поставените рамки на изследването могат да послужат за последващо развитие в области, свързани с практиката и на изследвания за удължаването на живота.

Библиографията е изключително важна част от изследването, имайки предвид липсата на литература по темата в България. Тя може да бъде отправна точка за последващи научни изследвания и практическа работа.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Познавам Кристина Мерджарова като мой студент и следя нейното развитие като хореограф и работата и като ръководител на танцови групи. Определям я като много любопитен творчески млад човек, със всички качества да се развива успешно в научното и практическо поприще в областта на танца.

В заключение на тази РЕЦЕНЗИЯ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторантът отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България.

Дисертационният труд на **Кристина Димитрова Мерджарова ПРАКТИЧЕСКА ПРИЛОЖИМОСТ НА ТАНЦОВАТА ТЕРАПИЯ ПРИ РАБОТА С ДЕЦА** , заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както публикациите по темата, смятам напълно достатъчни, за да дам своята убедителна положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури **да присъди образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на **Кристина Димитрова Мерджарова**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

София 06.06.2024г.
Доц.д-р Татяна Соколова